

YATIRIMCILAR

Yatırımcılar

Bu bölümde önce yurtiçindeki tasarruflar değerlendirilecektir. Ardından, hisse senedi yatırımcılarına ilişkin veriler incelenecek, yabancı yatırımcılarla ilgili veriler detaylı olarak ele alınacaktır. Özel sektör borçlanma senetleri, varant, varlığa dayalı menkul kıymet (VDMK) ve varlık teminatlı menkul kıymet (VTMK) yatırımcılarının profilinin ele alınmasını takiben, yatırım fonu ve emeklilik yatırım fonu yatırımcılarına ait bilgilere yer verilecektir.

Yatırım Tercihleri

Toplam yurtiçi tasarruflar, 2012 sonu itibariyle önceki yıla göre %21 artarak 1,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Toplam tasarruflarda 2012 yılında mevduatın payı gerilerken, hisse senedinin payı artmıştır. Yurtiçi tasarruflarda en yüksek paya sahip olan mevduat, 2012 yılında yalnızca %12'lik artışla 740 milyar TL'ye çıkmıştır. Diğer taraftan hisse senetleri portföyü, fiyatlardaki artışın katkısıyla %53 artarak 213 milyar TL'ye yükselmiştir. Sonuç olarak mevduatın payı 5 puan gerileyerek %62'ye inerken, hisse senetlerinin payı 4 puan artarak %18'i bulmuştur.

Sermaye piyasasında değerlendirilen tasarrufların payı toplamın %38'i kadardır.

Yurtiçi Tasarruflar (Mn. TL)

	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2011 Değişim	2012 Dağılımı
Toplam Tasarruflar	611,248	748,115	899,024	985,887	1,188,698	21%	100%
Mevduat	425,394	482,734	572,282	662,629	740,220	12%	62%
SGMK	100,572	103,373	118,612	143,176	185,280	29%	16%
Hisse Senedi	55,040	123,297	165,131	139,168	212,696	53%	18%
Yatırım Fonları	30,242	38,711	42,998	40,914	50,502	23%	4%
Yurtiçi Yerleşikler	534,711	621,918	726,050	806,525	913,056	13%	100%
Mevduat	415,422	471,160	559,002	637,660	706,723	11%	77%
SGMK	69,424	71,381	68,002	75,329	82,748	10%	9%
Hisse Senedi	19,623	40,666	56,048	53,072	73,083	37%	8%
Yatırım Fonları	30,242	38,711	42,998	40,914	50,502	23%	6%
Yurtdışı Yerleşikler	76,537	126,197	172,974	179,362	275,642	54%	100%
Mevduat	9,972	11,574	13,280	24,969	33,497	34%	12%
SGMK	31,148	31,992	50,610	68,297	102,532	50%	37%
Hisse Senedi	35,417	82,631	109,083	86,096	139,613	62%	51%

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı

Tasarruf sahiplerini, yurtiçi ve yurtdışı yerleşik olarak iki grupta incelemek faydalı olacaktır. Portföyleri 913 milyar TL olan yurtiçi yerleşiklerin toplam tasarruflar içindeki payı 2012 sonu itibariyle %77'dir. Bu pay bir önceki yıla göre 5 puan gerilemiştir.

Yurtiçi yerleşiklerin tasarruflarında mevduatın payı 2 puan gerilemiştir. Düşüş TL'nin değerlenmesi dolayısıyla döviz

cinsinden mevduatların azalmasını yansıtmaktadır. 2012 sonu itibarıyla yurtiçi yerleşiklerin sermaye piyasasında değerlendirdiği yatırımlar ise portföylerinin %23'ünü oluşturmaktadır. 2011 yılında bu pay %21 idi. Artış esas olarak hisse senetlerinden kaynaklanmaktadır. Küresel kriz nedeniyle hisse senedi fiyatlarındaki düşüşle, 2008 yılında %4'e kadar inen yerli yatırımcıların tasarruflarındaki hisse senedi payı 2009'dan bu yana artmaktadır. 2012 yılında yerli yatırımcıların hisse senedi portföyleri toplam tasarrufların %8'ine yükselmiştir.

Ağırlıklı SGMK ürünlerine yatırımları içeren yatırım fonlarının (emeklilik yatırım fonları dahil) payı 2012 yılında değişmeyerek %6'da kalmıştır.

2012 sonunda yurtdışı yerleşiklerin toplam yatırımları ise %54 artarak 276 milyar TL'ye çıkmıştır. Artış hem hisse senedi hem de SGMK portföylerinden kaynaklanmaktadır.

Genel Tanımlar

MKK; kaydileştirmesini yaptığı hisse senedi, yatırım fonları, özel sektör borçlanma senetleri, varantlar ve VDMK-VTMK'lara ilişkin detaylı verileri yıllık olarak Birliğimize sağlamaktadır.

Raporun ilerleyen kısımlarında yer alan hesap ve yatırımcı sayıları, hesabında hisse senedi, yatırım fonu, özel sektör borçlanma aracı, varant veya VDMK-VTMK olan yatırımcıları ifade etmektedir. Portföy değerleri ise bu yatırımcıların sahip oldukları menkul kıymetlerin piyasa değerini göstermektedir. Borsa yatırım fonları, hisse senedi grubunda değil, yatırım fonları grubunda ele alınmaktadır.

Yatırımcılar çeşitli kategorilere ayrılmıştır. Öncelikle, yerli ve yabancı olarak bir sınıflama yapılmıştır. Yerli yatırımcılar, yurtdışında yerleşik de olsa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını ifade etmektedir. Yabancı yatırımcılar ise benzer şekilde, Türkiye'de ikâmet ediyor olsa dahi yabancı uyruklu kişileri tanımlamaktadır.

Yerli ve yabancı sınıflandırmasının ardından yatırımcılar fon, tüzel, gerçek ve diğer şeklinde dört grupta toplanmıştır. Fon, menkul kıymet yatırım fonlarını kapsamaktadır. Yerli yatırımcılar grubunda yatırım ortaklıkları ayrı bir kategoride sınıflandırılmıştır. Tüzel kişiler; banka, aracı kurum ve holdingler de dahil olmak üzere, anonim ve limited şirketler için kullanılmaktadır. Gerçek kişiler, bireysel yatırımcıları ifade etmektedir. Vakıf, kooperatif gibi kurumlar ise diğer kategorisinde yer almaktadır.

Yurtdışı yerleşiklerin toplam yatırımlarının yarısını hisse senetleri oluşturmaktadır.

Hisse Senedi Yatırımcıları

2012 yılında hisse senedi yatırımcı sayısı 9.225 kişi azalmasına rağmen 1 milyonun üzerinde kalmıştır.

Hisse senetleri bölümünde, hisse senedi yatırımcı sayıları ile birlikte yatırımcı portföy değerlerine yer verilmektedir. Ardından, toplam portföy büyüklükleri, portföy dilimleri ve yaş grupları dikkate alınarak yatırımcı verilerine ilişkin bir analiz yapılmaktadır. Yerli ve yabancı hisse senedi yatırımcılarının getirileri ise ayrı bir bölümde incelenecektir.

Yatırımcı Sayıları

Son yıllarda toplam yatırımcı sayısında süregelen artış 2012 yılında azalışa dönmüştür. Bu durumda yerli yatırımcı sayılarında yaşanan gerileme etkili olmuştur. Son bir yıl içinde yerli yatırımcı sayısı 9.797 kişi azalırken, yabancı yatırımcı sayısı ise 572 kişi artmıştır.

Hisse Senedi Yatırımcı Sayıları						
Yatırımcı Kategorisi	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2011 Değişim
Yabancı	6,586	7,008	7,523	7,732	8,304	7.4%
Fon	1,649	2,053	2,188	2,085	2,245	7.6%
Tüzel	734	856	1,036	1,100	1,227	11.5%
Bireysel	4,181	4,094	4,295	4,545	4,828	6.2%
Diğer	22	5	4	2	4	100.0%
Yerli	983,264	993,253	1,035,612	1,090,059	1,080,262	-0.1%
Fon	222	223	255	277	294	6.1%
Yatırım Ortaklığı	34	37	39	42	35	-16.6%
Tüzel	2,458	2,392	2,640	3,111	4,317	38.8%
Bireysel	980,337	990,388	1,032,456	1,086,400	1,075,364	-0.2%
Diğer	213	213	222	229	252	10.0%
Toplam	940,766	1,000,261	1,043,135	1,097,791	1,088,566	-0.1%

Kaynak: MKK

Yatırımcı Portföyleri

2008 yılında küresel krizle beraber 62 milyar TL'ye kadar inen hisse senedi portföy büyüklüğü, daha sonra toparlanmış, 2010 sonunda 165 milyar TL'ye çıkmıştır. 2011 yılında BIST-100 endeksinin değer kaybetmesiyle 140 milyar TL'ye kadar gerileyen portföy büyüklüğü 2012 yılında ise hisse senetleri piyasasındaki yükselişle beraber %53 artarak 213 milyar TL olmuştur.

Yerli yatırımcıların portföyleri 2012 yılında %38 artmıştır. Bu artışta yerli bireysel ve tüzel yatırımcıların portföyündeki büyümenin etkisi olmuştur. Yerli yatırımcıların hisse senedi portföyünün 20 milyar TL'lik artışının 17 milyar TL'si bireysel ve tüzel yatırımcılardan kaynaklanmaktadır. Toplam hisse senedi portföyü, yukarıda verilen Kalkınma Bakanlığı tarafından açıklanan tasarruf verilerindeki rakama kıyasla, hesaplama yöntemi sebebiyle, ufak bir farklılık göstermektedir.

2012 sonunda yabancı yatırımcılar, toplam hisse senedi portföyünün %66'sını (141 milyar TL) elinde bulundurmaktadır.

Yabancı fonlar, toplam portföyün %46'sına sahiptir. Yabancı fonları, %20 payla yabancı tüzel yatırımcılar izlemektedir.

Hisse Senedi Portföy Değerleri (Mn. TL)						2012/2011 Değişim
Yatırımcı Kategorisi	2008	2009	2010	2011	2012	
Yabancı	41,594	83,696	109,581	86,851	140,529	61.8%
Fon	28,417	59,576	75,977	61,096	98,354	60.9%
Tüzel	13,034	23,667	33,187	25,400	41,700	68.1%
Bireysel	133	441	406	346	462	33.5%
Diğer	10	12	11	9	13	44.4%
Yerli	20,096	40,591	55,829	52,860	72,676	37.5%
Fon	865	1,717	2,678	2,782	4,711	69.3%
Yatırım Ortaklığı	195	259	282	428	438	2.3%
Tüzel	6,922	11,470	17,673	17,213	26,487	53.9%
Bireysel	10,789	24,505	32,587	29,959	37,731	25.9%
Diğer	1,324	2,641	2,609	2,477	3,309	33.6%
Toplam	61,689	124,288	165,409	139,710	213,205	52.6%

Kaynak: MKK

Yabancı fonlar en yüksek portföye sahip yatırımcı grubu iken, yerli fonlar 5 milyar TL ile toplamda ancak %2 paya sahiptir.

2012 yılında 1.206 adet artan yerli tüzel yatırımcıların hisse senedi portföyü, %54 artışla 26 milyar TL'ye yükselmiştir.

Diğer taraftan, 2012 yılında sayıları 11.000 kişi civarında azalsa da, endeksteki değer artışının da etkisiyle yerli bireylerin hisse senedi portföyü %26 artarak 38 milyar TL'ye yükselmiştir. 2012 yılında bireysel yatırımcıların hisse senetlerinin %18'ine sahip olduğu görülmektedir. Bu oran önceki yıl %21 idi.

Yatırımcı Sayısına Göre Portföy Büyüklükleri

Bu bölümdeki tablolarda, yatırımcı gruplarının her biri kendi içinde portföy büyüklüklerine göre sıralanmıştır. Ardından, portföy büyüklüğünde onuncu, yüzüncü vb. sıradaki yatırımcılar belirlenerek sınıflandırmalar yapılmıştır.

2.245 yabancı fon 98 milyar TL portföy büyüklüğüne sahiptir. İlk on yabancı fon 22 milyar TL değerinde hisse senedi portföyüne sahiptir. Bu on fon, toplam hisse senedi yatırımlarının %10'unu oluşturmaktadır. Diğer taraftan, 294 yerli yatırım fonunun hisse senedi portföy büyüklüğü ise yabancı fonların hayli gerisinde olup, 5 milyar TL'dir.

Ayrı bir kategoride yer alan yatırım ortaklıklarının portföy büyüklüğünün %85'ine ilk on kurum sahiptir. Bu on yatırımcının toplam portföyü 374 milyon TL'dir.

Yerli fonların hisse senedi portföy büyüklüğü, yabancı fonların hayli gerisindedir.

Yatırımcı Sayılarına Göre Portföy Büyüklükleri Sıralaması (2012)				
Yatırımcı Türü	Yerli		Yabancı	
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
Fon	10	2,078	10	22,314
	100	4,457	100	62,049
	294	4,711	1,000	95,964
			2,245	98,354
Yatırım Ortaklığı	10	374		
	35	438		
Tüzel	10	11,910	10	15,909
	100	24,511	100	34,006
	1,000	26,479	1,000	41,695
	4,317	26,487	1,227	41,698
Bireysel	10	6,164	10	265
	100	12,454	100	379
	1,000	19,018	1,001	453
	10,000	26,250	4,828	462
	100,000	34,640		
	500,000	37,714		
	1,000,000	37,731		
1,075,364	37,731			
Diğer	10	3,093	4	13
	100	3,307		
	252	3,308		

Kaynak: MKK

Yerli tüzel yatırımcı sayısı yabancı tüzel yatırımcıların yaklaşık dört katı kadar olsa da, portföy büyüklükleri yabancıların üçte ikisi kadardır. Yerli tüzel yatırımcılar arasında toplam portföyün %45'i ilk on yatırımcıya aittir.

Yabancı tüzel yatırımcılarda ise ilk on yabancı şirket 16 milyar TL'lik portföy ile toplam hisse senedi portföyünün %7'sine sahiptir. Bu veriler, on yabancı şirket ve on yabancı fonun Borsa İstanbul'daki hisse senetlerinin yaklaşık beşte birine sahip olduğu sonucunu vermektedir.

Bireysel yatırımcılarda yerli yatırımcılar ağırlıktadır. 1,1 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının toplam portföyü 38 milyar TL'dir.

Yerli bireylerin portföy dağılımına daha detaylı bakıldığında, yatırımcılar arası yoğunlaşmanın yüksek olduğu görülmektedir. İlk on yatırımcının 6 milyar TL'lik portföyü, toplam bireysel yatırımcı portföyünün %16'sı kadardır.

Öte yandan, 500.000'inci ve 1.075.364'üncü kişi arasındaki 575.364 yatırımcının toplam hisse senedi portföyü ise 17 milyon TL ile bireysel yerli yatırımcı portföyünün yalnızca %0,04'üdür (onbinde dört).

10 yabancı şirket ve
10 yabancı fon,
Borsa İstanbul'daki
hisse senetlerinin
%18'ine sahiptir.

Vakıf, kooperatif gibi diğer yerli yatırımcıların 3 milyar TL büyüklüğünde portföyü bulunmaktadır. Bu portföyün %94'ü ilk on yatırımcıya aittir.

Portföy Dilimlerine Göre Yatırımcılar

Bu bölümde yatırımcıların portföy büyüklükleri çeşitli dilimlerde sıralanmıştır.

Portföy Dilimlerine Göre Yatırım Fonları (2012)							
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam		
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	
0.01-10,000	23	0	104	0	127	0	
10,001-50,000	12	0	49	1	61	1	
50,001-100,000	10	0	28	2	38	2	
100,001-500,000	47	13	207	60	254	73	
500,001-1,000,000	32	25	143	105	175	130	
>1,000,000	170	4,673	1,714	98,186	1,884	102,859	
Toplam	294	4,711	2,245	98,354	2,362	103,065	

Kaynak: MKK

1 milyon TL'nin üzerinde hisse senedi yatırımı olan 1.714 yabancı fon, tüm hisse senetlerinin %46'sını elinde bulundurmaktadır.

Diğer taraftan, 1 milyon TL'nin üzerinde hisse senedi yatırımı olan 170 yerli yatırım fonu bulunmaktadır. Bu fonlar neredeyse tüm yerli fonların portföy büyüklüğünün tamamına sahipse de, toplam tutar 5 milyar TL'nin altında kalmaktadır.

Tüzel yatırımcılarda 1 milyon TL'nin üzerindeki 348 yerli şirketin 26 milyar TL'lik, 758 yabancı şirketin ise 42 milyar TL'lik yatırımı bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle 1.106 şirket toplam hisse senetlerinin %32'sine sahiptir.

1.714 yabancı fon
hisse senetlerinin
%46'sına sahiptir.

Portföy Dilimlerine Göre Tüzel Yatırımcılar (2012)							
Piyasa Değeri (TL)	Yerli		Yabancı		Toplam		
	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	
0.01-10,000	3,074	4	132	0	3,206	4	
10,001-50,000	438	10	53	1	491	11	
50,001-100,000	134	10	34	2	168	12	
100,001-500,000	243	58	161	41	404	99	
500,001-1,000,000	80	58	89	65	169	123	
>1,000,000	348	26,347	758	41,591	1,106	67,938	
Toplam	4,317	26,487	1,227	41,700	5,544	68,187	

Kaynak: MKK

Bireysel yatırımcıların dilimlere göre portföy dağılımında da bir yoğunlaşma görülmektedir. 1 milyon TL üzerinde hisse senedi yatırımı olan 3.143 yerli yatırımcının portföyü bireysel yatırımcıların toplam portföy değerinin %59'unu, toplam hisse

senetlerinin ise %10'unu oluşturmaktadır. Bu yatırımcıların ortalama portföy değeri 7 milyon TL'dir.

Portföy Dilimlerine Göre Bireysel Yatırımcılar (2012)	Yerli		Yabancı		Toplam		
	Piyasa Değeri (TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	860,295	860,295	950	3,519	4	863,814	954
10,001-50,000	144,037	144,037	3,317	774	18	144,811	3,335
50,001-100,000	33,560	33,560	2,348	209	14	33,769	2,245
100,001-500,000	30,608	30,608	6,183	246	55	30,854	6,238
500,001-1,000,000	3,721	3,721	2,572	34	23	3,755	2,595
>1,000,000	3,143	3,143	22,361	46	347	3,189	22,708
Toplam	1,075,364	1,075,364	37,731	4,828	462	1,080,192	38,193

Kaynak: MKK

Diğer taraftan, 10.000 TL'nin altında hisse senedi yatırımı olan yerli bireysel yatırımcı sayısı 860.295 iken, bu grupta ortalama portföy büyüklüğü 1.104 TL'dir.

Yerli bireysel yatırımcıların kişi başı ortalama portföy büyüklüğü önceki yıla göre %21 artarak 35.357 TL olmuştur.

Portföy Dilimlerine Göre Diğer Yatırımcılar (2012)	Yerli		Yabancı		Toplam		
	Piyasa Değeri (TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	125	125	0	1	0	126	0
10,001-50,000	34	34	0	0	0	34	0
50,001-100,000	13	13	0	0	0	13	0
100,001-500,000	33	33	9	1	0	34	9
500,001-1,000,000	3	3	2	0	0	3	2
>1,000,000	44	44	3,295	2	13	46	3,308
Toplam	252	252	3,308	4	13	256	3,321

Kaynak: MKK

Diğer kategorisinde yer alan ve 1 milyon TL'nin üzerinde portföye sahip 2'si yabancı 46 yatırımcı, bu kategorideki toplam portföyün neredeyse tamamına sahiptir.

35 yatırım ortaklığının 28'inin portföyü 1 milyon TL'nin üzerindedir.

Portföy Dilimlerine Göre Yatırım Ortaklıkları (2012)	Yatırımcı	
	Piyasa Değeri (TL)	Portföy Değeri (Mn. TL)
0.01-10,000	2	0
10,001-50,000	0	0
50,001-100,000	0	0
100,001-500,000	4	1
500,001-1,000,000	1	1
>1,000,000	28	436
Toplam	35	438

Kaynak: MKK

Ağırlıklı yerli yatırımcılardan oluşan 35 yatırım ortaklığının 28'inin portföyü 1 milyon TL'nin üzerinde olup, toplam portföyün neredeyse tamamı bu yatırımcılara aittir.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde bireysel yatırımcılar 10'ar yıllık yaş gruplarına göre incelenmiştir.

En fazla yatırımcının bulunduğu yaş aralığı 35-44 ile 45-54 gruplarıdır. Bu yaş grupları, toplam yatırımcıların %56'sını oluşturmaktadır. Yine bu iki yaş grubunu kapsayan yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü de 20 milyar TL ile toplam bireysel yatırımcı portföyünün %53'üne denk gelmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi bireysel yatırımcıların ortalama portföy büyüklüğü 35.000 TL civarındadır. 25-34 yaş grubunda 17.000 TL olan ortalama portföy büyüklüğü, 65 ve üzeri yaşa sahip olan yatırımcılarda 71.000 TL'ye yükselmektedir.

Ortalama portföy büyüklüğü 65 ve üzeri yaş grubunda 71.000 TL'ye çıkmaktadır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar (2012)			
Yaş Aralığı	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Ortalama Portföy Değeri (TL)
0-24	16,008	512	31,984
25-34	154,134	2,576	16,713
35-44	322,406	8,874	27,524
45-54	292,061	11,419	39,098
55-64	185,304	6,990	37,722
65+	110,279	7,821	70,920
Toplam	1,080,192	38,193	35,357

Kaynak: MKK

24 yaş altında hisse senedi yatırımı bulunan yatırımcı sayısı 16.000 kişidir. Bu grup 32.000 TL ile 25-44 yaş aralığından daha yüksek bir ortalama portföy büyüklüğüne sahiptir.

İkametgâha Göre Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde, bireysel yatırımcılar diğer bölümlerden farklı olarak vatandaşlık durumuna göre değil, yerleşim yerlerine göre sınıflandırılmıştır. Tabloda "Yurtdışı" olarak gösterilenler, yurtdışında yerleşik Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile yabancı uyruklu kişileri kapsamaktadır. "Yatırımcı Portföyleri" bölümünde yer alan yabancı bireysel yatırımcıların portföy değerlerinin payı (%0,2) ile bu bölümde yer alan yurtdışında yerleşik yatırımcıların payı (%1,6) arasında görülen ufak fark bu sınıflandırmadan kaynaklanmaktadır.

Tabloda iller, toplam bireysel hisse senedi yatırımcı sayısına göre sıralanmıştır. Yatırımcıların %70'i ilk 10 ilde yaşamaktadır. Bu yatırımcılar toplam bireysel hisse senedi yatırımlarının %88'ine sahiptir.

Toplam hisse senedi yatırımcılarının %32'si, toplam portföyün ise %62'si İstanbul'da yer almaktadır. 2011 yılına kıyasla, İstanbullu bireysel yatırımcıların portföy büyüklüğünün toplam bireysel yatırımcıların portföyündeki payı üç puan artmıştır.

Yatırımcı sayısına göre sıralamada İstanbul'u sırasıyla Ankara ve İzmir takip etmektedir. Bu iki şehirdeki yatırımcıların portföy değerlerinin payı ise %7'serdir.

Yatırımcıların %29'unun yaşadığı diğer 71 ilin portföy dağılımındaki payı ise %12'dir. Bu yatırımcılar yalnızca 4,7 milyar TL'lik portföye sahiptir.

Bireysel Yatırımcı Sayısına Göre Sıralanmış İlk On İl (2012)					
	Yatırımcı Sayısı	Yatırımcı Oranı	Yatırımcı /Nüfus	Portföy Değeri (Mn. TL)	Portföy Değeri Oranı
İstanbul	340,576	31.5%	2.5%	23,839	62.4%
Ankara	125,857	11.6%	2.5%	2,804	7.3%
İzmir	102,836	9.5%	2.6%	2,486	6.5%
Bursa	41,666	3.8%	1.5%	872	2.3%
Antalya	31,962	2.9%	1.5%	559	1.5%
Adana	26,444	2.4%	1.2%	531	1.4%
Kocaeli	23,737	2.2%	1.5%	433	1.1%
Balıkesir	22,926	2.1%	2.0%	464	1.2%
Konya	22,297	2.1%	1.1%	298	0.8%
Mersin	18,269	1.7%	1.1%	329	0.9%
İlk 10 İl	756,570	69.9%	2.1%	32,883	87.7%
Diğer 71 İl	315,505	29.1%	0.8%	4,707	12.3%
Yurtiçi Yerleşik	1,072,075	98.9%	1.4%	37,589	98.4%
Yurtdışı Yerleşik	8,117	1.1%		604	1.6%
Genel Toplam	1,080,192	100.0%		38,193	100.0%

Kaynak: MKK

Bir diğer değerlendirme, il nüfusuna oranla ne kadar hisse senedi yatırımcısının ikamet ettiği hesaplanarak yapılabilir. Bu sıralama, bir ölçüde illerdeki hisse senedi kültürünün yaygınlığının bir göstergesidir.

Yatırımcı sayısının nüfusa oranı en yüksek olan il %6 ile Karabük'tür.

Yatırımcı sayısı nüfusa oranlandığında, ilk sırayı önceki senelerde olduğu gibi, tabloda görünmemesine karşın, Karabük almaktadır. 12.813 bireysel yatırımcının bulunduğu Karabük'te yatırımcıların toplam nüfusa oranı %6 olup, kendisinden sonra gelen İzmir ile arasında 3 puanlık fark bulunmaktadır. Bu durumun Kardemir hisse senedi sahipliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Karabük'ün ardından gelen İzmir'de il nüfusunun %2,6'sı, İstanbul ve Ankara'da ise %2,5'i hisse senedi yatırımcısıdır.

Yatırımcı sayısına göre, ilk 10 ilde yatırımcı sayısının bu illerdeki nüfusa oranı 2012 yılında değişmeyerek %2,1'de kalmıştır. Diğer 71 ilde bu oran %0,8'dir. Sonuç olarak, tüm Türkiye'de hisse senedi yatırımı yapan bireylerin nüfusa oranı 2012 yılında %1,4'tür. Bu oran 2011 yılında %1,5 idi.

Sonuç

2005 yılından itibaren artan yatırımcı sayısı 2012 yılında 9.225 kişi azalarak 1,1 milyona inmiştir.

2012 yılında yatırımcıların elinde bulunan hisse senedi portföy değeri, BIST-100 endeksinde oluşan artışla %53 artarak 213 milyar TL'ye çıkmıştır. Artış yabancı yatırımcıların portföylerinde daha yüksek olurken, bu yatırımcıların toplam portföydeki payları %62'den %66'ya çıkmıştır.

2.245 yabancı fonun hisse senedi portföyü 98 milyar TL'dir. 1 milyon TL'nin üzerinde bakiyesi bulunan 1.714 yabancı fon, toplam hisse senetlerinin %46'sını elinde bulundurmaktadır.

Tüzel yatırımcılarda da yabancı yatırımcılar ağırlıktadır. 1 milyon TL'nin üzerinde portföyü bulunan 758 yabancı tüzel yatırımcı, MKK'da saklaması yapılan toplam hisse senedi yatırımlarının %20'sine sahiptir.

Bireysel yatırımcılar arasında ise yerli yatırımcılar ön plana çıkmaktadır. Portföy değeri 1 milyon TL'nin üzerinde olan 3.143 yerli bireysel yatırımcının 22 milyar TL değerindeki hisse senedi yatırımı, toplam hisse senetlerinin %10'udur.

35-54 yaş aralığında yer alan yatırımcılar, tüm bireysel yatırımcıların %56'sını oluşturmaktadır. Bu yaş grubundaki yatırımcıların toplam portföy büyüklüğü de 20 milyar TL ile toplam bireysel yatırımcı portföyünün %53'ü kadardır. Ortalama portföy büyüklüğü yaş ile yükselmekte olup en yüksek ortalama portföy büyüklüğüne 71.000 TL ile 65 ve üzeri yaş grubu sahiptir.

İkametgaha göre yapılan sınıflandırmada, toplam bireysel hisse senedi yatırımcılarının %32'sinin, toplam hisse senedi yatırımlarının ise %62'sinin İstanbul'da olduğu görülmektedir. Yatırımcı sayısı nüfusa oranlandığında ilk sırayı, önceki senelerde olduğu gibi Karabük almaktadır. 12.813 bireysel yatırımcının yer aldığı Karabük'te yatırımcıların nüfusa oranı %6 iken, Türkiye ortalaması %1,4'te kalmaktadır.

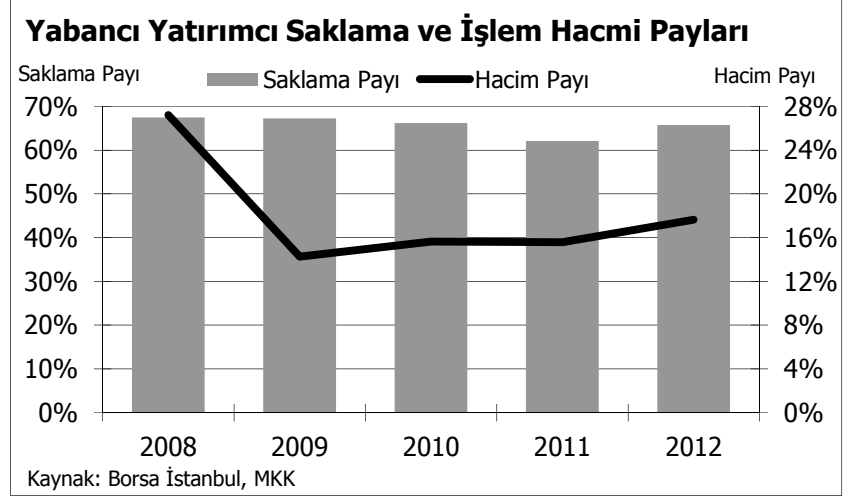
Yabancı Hisse Senedi Yatırımcıları

Bu bölümde yabancı ve yerli hisse senedi yatırımcılarının getirileri incelenmektedir.

Gelişmekte olan piyasalara olan ilginin yükseldiği 2007 yılında yabancı yatırımcılar Borsa İstanbul'daki şirketlerin halka açık kısmının %72'sine sahipti. 2008 yılında küresel krizle birlikte %67'ye düşen bu oran, 2011'de %62'ye kadar gerilemişti. Ancak, yabancıların hisse senetlerine ilgisinin tekrar artmaya başlamasıyla bu pay 2012 yılı sonunda %66'ya yükselmiştir.

**Yabancı
yatırımcıların hisse
senetlerindeki
saklama payı 2012
sonunda %66'ya
yükselmiştir.**

Yabancı yatırımcıların işlem hacmindeki payı 2008 yılında %27'ye kadar çıkmışken, küresel krizle beraber %16 civarına inmişti. 2012 yılında bu oran, iki puan artarak %18'e yükselmiştir.

Diğer taraftan, 2012 sonunda, hisse senetlerinin üçte birini ellerinde tutan yerli yatırımcıların, likiditenin %82'sini yarattığı görülmektedir.

Yabancı Yatırımcıların Hisse Senedi Portföy Hareketleri

Bu bölümde yabancı yatırımcıların hisse senedi portföylerindeki işlemleri değerlendirilmektedir.

2009 yılında yaşanan krizle birlikte yabancı yatırımcıların işlem hacmi 2008 yılına göre önemli ölçüde daralmıştır. 2009 sonunda başlayan artış trendi 2011'in son çeyreğinde yerini düşüşe bırakmıştır. 2012 yılında toplam işlem hacmi %10 daralırken, yabancı yatırımcıların işlem hacmi %7 gerileme ile 123 milyar \$'a inmiştir.

2012 sonunda yabancı yatırımcıların hisse senedi portföylerinin değeri bir önceki yıla kıyasla %71 artarak 78,5 milyar \$'a çıkmıştır. Bu artışın 23 milyar \$'lık kısmı değer artışından, 9 milyar \$'lık kısmı ise portföylerini arttırmalarından kaynaklanmaktadır. Bu değişimin detayları aşağıda açıklanmaktadır.

Tablodaki "Birincil Piyasa Alış" sütununda, yabancı yatırımcıların halka arzlarda ve toptan satışlar pazarında yaptıkları hisse senedi yatırımları sunulmaktadır. "İkincil Piyasa Net Alış\Satış" sütununda ise Borsa İstanbul'da yaptıkları net hisse senedi alış-satış işlemlerine yer verilmektedir. Bu iki sütunun toplamı ise "Net Sermaye Giriş/Çıkışı"yı göstermektedir.

2009 yılında birincil piyasada alış yapmayan yabancı yatırımcılar, halka arz sayısının arttığı 2010 ve 2012 yılları arasında büyük ölçekli halka arzlarda alım yapmıştır. 2012 yılında Halkbank

2012 yılında yabancı yatırımcıların işlem hacmi bir önceki yıla kıyasla ufak bir gerileme ile 123 milyar \$'a inmiştir.

özelleştirmesine ilgi gösteren yatırımcılar ikincil halka arzın %80'ini almıştır.

Yabancı Yatırımcı Verileri						
(Mn. \$)	İşlem Hacmi	Saklama Bakiyesi	Birincil Piyasa Alış*	İkincil Piyasa Net Alış/Satış**	Net Sermaye Giriş/Çıkışı	Portföy Değeri Artış/Azalışı
2008	142,126	27,297	1,166	-2,988	-1,822	-41,094
2009	90,237	56,246	99	2,256	2,354	26,594
2010	133,155	71,332	1,280	2,105	3,385	11,701
2011	132,113	46,005	370	-2,011	-1,641	-23,686
2012	123,008	78,545	4,115	5,277	9,391	23,149

Kaynak: Borsa İstanbul, MKK, Takasbank, TSPAKB
 *: Birincil piyasa işlemleri, halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yabancı yatırımcıların aldığı hisse senedi tutarlarını göstermektedir.
 **: İkincil piyasa işlemleri, Borsa İstanbul hisse senedi piyasasındaki net alış-satış rakamından oluşmaktadır.

İkincil piyasada ise yabancı yatırımcıların 2010 yılının Kasım ayında başlayan satışları, 2011 yılının sonuna kadar devam etmiştir. 2012 yılında yabancı yatırımcılar tekrar alıma geçmiş, net 5 milyar \$'lık alış yapmıştır.

Net Sermaye Giriş/Çıkışlarına bakıldığında, 2008 yılında yaşanan krizle birlikte net satıcı konuma geçen yabancı yatırımcıların, 2009 ve 2010 yıllarında toplam 5,7 milyar \$'lık alımda bulunduğu görülmektedir. 2011 yılında ikincil piyasadaki satışlar dolayısıyla net 1,6 milyar \$'lık satıcı durumunda olan yabancılar, 2012 yılında net 9,4 milyar \$'lık alıcı durumuna geçmiştir.

Yabancıların yıl sonu saklama bakiyeleri ve yıl içindeki net sermaye giriş/çıkışları kullanılarak portföy değer kayıp veya kazançları hesaplanabilmektedir.

Tabloda da belirtildiği gibi, 2011 yılı sonunda yabancı yatırımcıların saklama bakiyesi 46 milyar \$'dır. 2012 yılında birincil ve ikincil piyasada net 9,4 milyar \$'lık alış yapan yabancı yatırımcıların, piyasa fiyatlarında hiçbir değişiklik olmaması durumunda, 2012 sonundaki portföy değerleri 55,4 milyar \$ (=46+9,4 milyar \$) olacaktı. Ancak, yabancıların portföylerinin değeri yıl sonunda 78,5 milyar \$'a çıkmıştır. Bir başka ifadeyle, bu yatırımcılar 23,1 milyar \$ (=78,5-55,4 milyar \$) kâr etmiştir. Bu yatırımcılar önceki yıl 24 milyar \$ zarar etmişti.

Getiri Karşılaştırması

Yabancı yatırımcıların portföy değerlerini ve alım-satım işlemlerini inceledikten sonra, yatırımlarından elde ettikleri ortalama getiriler de hesaplanabilmektedir. Fakat buna geçmeden önce, yerli yatırımcılar ile bazı kıyaslamalar yapmak yararlı olacaktır.

Yerli yatırımcılara ilişkin veriler, yabancı yatırımcılar için olan tablo ile benzer bir şekilde hazırlanmıştır. Birincil piyasa alışları, yabancı yatırımcılarda olduğu gibi, yerli yatırımcıların birincil

2012 yılında, yabancı yatırımcılar hisse senedi işlemlerinde 23 milyar \$ kâr etmiştir.

halka arz ve toptan satışlar pazarında yatırım yaptığı tutarı göstermektedir.

Yerli Yatırımcı Verileri			Birincil	İkincil	Net	Portföy
(Mn. \$)	İşlem Hacmi	Saklama Bakiyesi	Piyasa Alış*	Piyasa Net Alış/Satış**	Sermaye Giriş/Çıkışı	Değeri Artış/Azalışı
2008	380,423	13,169	1,272	2,988	4,260	-17,893
2009	542,416	27,342	112	-2,256	-2,144	16,318
2010	718,340	36,451	1,497	-2,105	-608	9,717
2011	715,588	28,097	626	2,011	2,636	-10,991
2012	574,205	40,884	1,293	-5,277	-3,984	16,771

Kaynak: Borsa İstanbul, MKK, Takasbank, TSPAKB

*: Birincil piyasa işlemleri halka arz ve toptan satışlar pazarı işlemlerinde yerli yatırımcıların aldığı hisse senedi tutarlarını göstermektedir.

** : İkincil piyasa işlemleri, Borsa İstanbul hisse senedi piyasasındaki net alış-satış rakamından oluşmaktadır.

2011'de 11 milyar \$ zarar eden yerli yatırımcılar 2012 yılında 17 milyar \$ kâr etmiştir.

"İkincil Piyasa Net Alış/Satış" sütunu, yabancı yatırımcıların net alış/satış işlemlerinin tersidir. Yatırımcılar, yabancı ve yerli olarak iki gruba ayrıldığı takdirde, Borsa İstanbul'daki alım-satım işlemlerinin bu iki grup arasında gerçekleştiği düşünülebilir. Diğer bir deyişle, yabancı yatırımcılar pozisyonlarını artırıyorsa, yerli yatırımcıların pozisyonu azalıyor demektir.

Yerli yatırımcıların "Portföy Değer Artış/Azalışı" yabancı yatırımcılarla ilgili bölümde açıklandığı şekilde hesaplanmıştır.

2011 sonunda yerli yatırımcıların portföyü 28 milyar \$'dır. Bu yatırımcılar 2012 yılında halka arzlarda ve toptan satışlar pazarında 1,3 milyar \$'lık alış yapmıştır. İkincil piyasada ise yabancıların aksine, yerli yatırımcılar 5,3 milyar \$'lık satış yapmıştır. Sonuç olarak, yerli yatırımcıların net satış tutarı 4 milyar \$ olmuştur. 2012 başındaki saklama bakiyesi dikkate alındığında, toplam portföy değerlerinin 24 milyar \$ (=28-4 milyar \$) seviyesinde olması gerekirdi. Dolayısıyla, 2012 sonunda saklama bakiyeleri 41 milyar \$ olan yerli yatırımcıların portföyünün değerinin 17 milyar \$ (=41-24 milyar \$) arttığı söylenebilir. Yerli yatırımcılar 2011 yılında 11 milyar \$ zarar etmişti.

Getiri Karşılaştırmaları			
	BIST-100 Getirisi	Yabancı Yatırımcıların Getirisi	Yerli Yatırımcıların Getirisi
2008	-63%	-59%	-58%
2009	101%	90%	124%
2010	21%	20%	36%
2011	-37%	-33%	-28%
2012	61%	42%	60%

Kaynak: Borsa İstanbul, TSPAKB

Yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama portföy getirileri, kıyaslama açısından ABD doları bazında BIST-100 endeksinin getirileri ile beraber tabloda sunulmuştur.

Son beş yıla bakıldığında, borsanın çıkış gösterdiği dönemlerde yerli yatırımcıların getirisi yabancıların üzerinde gerçekleşmiştir. Borsa endeksinin gerilediği yıllarında ise, yerli yatırımcıların kaybı nispeten daha düşük olmuştur. BIST-100 endeksinin %61 artış gösterdiği 2012 yılında, yerli yatırımcıların getirisi %60 olurken, yabancılarınki %42'de kalmıştır.

BIST-100 endeksi getirisi 2011 sonu ve 2012 sonu değerlerini karşılaştırmaktadır. Yabancı ve yerli yatırımcıların getirilerinin hesaplanmasında, sene sonu portföy değerlerinin yanı sıra yıl içinde yaptıkları net alım-satım işlemleri de dikkate alındığı için, BIST-100 getirisi ile yerli ve yabancı yatırımcıların getirileri arasında bir fark oluşmaktadır.

Ortalama Elde Tutma Süresi

Ortalama elde tutma süresini hesaplamak için yatırımcıların ay sonları itibarıyla saklama bakiyelerinin yıllık ortalaması alınarak "ortalama portföy büyüklüğü" hesaplanmıştır. Yıllık işlem hacmi, yıl içindeki ortalama portföy büyüklüğüne bölünerek, ortalama portföyün kaç katı işlem yapıldığını gösteren "devir hızı" bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile devir hızı, portföyün yıl içinde kaç defa değiştirildiğini göstermektedir.

Devir hızının anlaşılmasını kolaylaştırmak için bir örnek açıklayıcı olacaktır. Yılbaşında 100 \$'lık alım yaparak bir portföy oluşturulsun. Daha sonra bu portföy 100 \$'a satılıp başka hisselerle 100 \$'lık yatırım yapılsın ve yıl sonunda bu yatırım da 100 \$ karşılığında satılsın. İşlem hacmi 400 \$, yıl içindeki ortalama portföy büyüklüğü 100 \$ olacaktır. Devir hızı 4 olarak hesaplanmaktadır. Portföy ise iki defa değişmiştir. Öncelikle, yılbaşında bir portföy oluşmuş, sonra o likide edilerek yeni bir portföy oluşturulmuştur. Özetle portföy, devir hızının yarısı kadar değişmiştir. Örnekteki portföy bir yıl içinde iki defa değiştiğinden "ortalama elde tutma süresi" 6 ay olarak hesaplanmaktadır.

Yerli yatırımcılar
portföylerini ortalama
bir buçuk ayda bir
kez değiştirmektedir.

	Yabancı			Yerli		
	Ortalama Portföy Büyüklüğü (Mn. \$)	İşlem Hacmi (Mn. \$)	Ortalama Elde Tutma Süresi (Gün)	Ortalama Portföy Büyüklüğü (Mn. \$)	İşlem Hacmi (Mn. \$)	Ortalama Elde Tutma Süresi (Gün)
2008	44,972	142,126	231	19,175	380,423	37
2009	39,764	90,237	322	20,621	542,416	28
2010	64,036	133,155	351	31,986	718,340	33
2011	59,054	132,113	326	34,907	715,055	36
2012	62,668	123,008	372	36,069	574,205	46

Kaynak: Borsa İstanbul, MKK, Takasbank, TSPAKB

Yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresi 2008 yılında krizle beraber yaklaşık 8 aya düşerken, 2009 yılından itibaren 11-12 aya çıkmıştı. 2012 yılında ise bu süre 50 günlük artışla 12 ayı aşmıştır.

Yerli yatırımcılarda ise vade çok daha kısa olmakla beraber bu süre 2012 yılında 10 gün kadar artarak bir buçuk aya çıkmıştır. Sonuç olarak, yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama yatırım vadesi, bu veriyi hesapladığımız 1997 yılı sonundan itibaren hesaplanan en uzun süre olmuştur.

Sonuç

Yabancı yatırımcılar Türkiye'deki hisse senetleri piyasasında önemli bir ağırlığa sahiptir. Piyasalarda yaşanan yükselişle birlikte yabancıların hisse senetlerindeki payı artmış, 2012 yılı sonunda %66'ya kadar yükselmiştir. Diğer taraftan, hisse senedi işlemlerinde yabancıların payı 2 puanlık bir artışla 2012 yılında %18'e çıkmıştır.

2011 yılında hisse senedi piyasasında net 1,6 milyar \$'lık yabancı yatırımcı çıkışı olmuştur. Buna karşın, 2012 yılında 9 milyar \$'lık yabancı sermaye girişi yaşanmıştır.

2011 yılında yabancı yatırımcıların portföyü 24 milyar \$ değer kaybetmişken, 2012 yılında bu yatırımcıların portföyü 23 milyar \$ değer kazanmıştır.

BIST-100 endeksinin dolar bazında %61 değer kazandığı 2012 yılında, yerli yatırımcıların ortalama kazancı %60 ile yabancıların 18 puan üzerinde gerçekleşmiştir.

2012 yılında yabancı yatırımcıların ortalama elde tutma süresi bir ay artarak 12 aya çıkarken, yerli yatırımcılarınki 10 günlük artışla 46 güne çıkmıştır. Yerli ve yabancı yatırımcıların ortalama yatırım vadesi bu veriyi hesapladığımız 1997 yılı sonundan itibaren hesaplanan en uzun süre olmuştur.

Varant Yatırımcıları

Merkezi Kayıt Kuruluşu, 2010 yılında işlemlerine başlanan varantlara ilişkin bilgileri de yayınlamaktadır.

1.945 varant
yatırımcısının
tamamına yakını
yerli bireysel
yatırımcıdır.

Varant Yatırımcı Sayıları			2012/2011	
Yatırımcı Kategorisi	2010	2011	2012	Değişim
Yabancı	7	6	7	16.6%
Fon	0	1	0	A.D.
Tüzel	1	0	0	A.D.
Bireysel	6	5	7	40.0%
Yerli	1,425	2,451	1,938	-20.9%
Fon	0	1	2	100.0%
Tüzel	6	4	5	25.0%
Bireysel	1,416	2,446	1,931	-21.1%
Diğer	3	0	0	A.D.
Toplam	1,432	2,457	1,945	-20.8%

Kaynak: MKK

Varant işlemi yapan yabancı yatırımcı sayısı çok sınırlıdır. Ağırlıklı yerli bireysel yatırımcılardan oluşan yatırımcıların sayısı azalmıştır. Varant portföylerinin toplam değeri 10 milyon TL'de kalmış olup tutarın tamamına yakını yine yerli gerçek kişilere aittir.

Varant Portföy Değerleri (TL)				2012/2011
Yatırımcı Kategorisi	2010	2011	2012	Değişim
Yabancı	40,484	96,830	19,070	-80.3%
Fon	0	77,000	0	A.D.
Tüzel	100	0	0	A.D.
Bireysel	40,384	19,830	19,070	-3.8%
Yerli	7,226,294	9,801,416	9,484,458	-3.2%
Fon	0	32,000	797	-975.1%
Tüzel	133,937	10,435	6,847	-34.4%
Bireysel	6,958,420	9,758,981	9,476,813	-2.9%
Diğer	133,937	0	0	A.D.
Toplam	7,266,778	9,898,245	9,503,527	-4.0%

Kaynak: MKK

Yabancı portföyündeki azalış yabancı bir fonun varant işlemlerinden çıkmasından kaynaklanmaktadır.

Özel Sektör Borçlanma Senedi Yatırımcıları

Faiz oranlarındaki düşüş ve ilgili düzenlemelerle ihraç maliyetlerinin azaltılması, son iki yılda özel sektör borçlanma araçları piyasasının hareketlenmesini sağlamıştır. 2012 yılında 90 adet özel sektör tahvili, 15 finansman bonusu, 90 adet de banka bonusu ihraç edilmiştir.

Bu bölümde 2011 yılı öncesi verilerin fon ve yatırım ortaklığı detayı "Diğer" başlığı altında izlenmektedir.

2012 itibariyle
193.618 yatırımcının
28 milyar TL
değerinde özel
sektör borçlanma
senedi
bulunmaktadır.

Özel Sektör Borçlanma Senedi Yatırımcı Sayıları						2012/2011
Yatırımcı Kategorisi	2008	2009	2010	2011	2012	Değişim
Yabancı	5	8	42	1,115	1,984	77.9%
Fon	-	-	-	13	20	53.8%
Tüzel	1	1	10	28	33	17.9%
Bireysel	4	7	25	1,073	1,928	79.7%
Diğer	0	0	7	1	3	200.0%
Yerli	171	282	4,861	117,514	191,634	63.1%
Fon	-	-	-	203	282	38.0%
Yatırım Ortaklığı	-	-	-	18	18	0.00%
Tüzel	10	20	456	5,664	6,006	6.0%
Bireysel	155	252	4,211	111,347	184,570	65.8%
Diğer	6	10	194	282	758	168.8%
Toplam	176	290	4,903	118,629	193,618	63.2%

Kaynak: MKK

2012 yılında özel sektör borçlanma senetlerine yatırım yapan yatırımcı sayısı bir önceki seneye göre %63 artarak 193.618'e yükselmiştir. Hesapların %95'i yerli bireysel yatırımcılara aittir. Diğer taraftan, özel sektör tahvili yatırımı yapan yerli tüzel yatırımcıların da sayısı 342 adet artmış, 6.006'ya ulaşmıştır.

Özel Sektör Borçlanma Senetleri Portföy Değerleri (Mn. TL)						2012/2011 Değişim
Yatırımcı Kategorisi	2008	2009	2010	2011	2012	
Yabancı	0.19	2.88	248	503	1,267	151.8%
Fon	-	-	-	57	252	342.1%
Tüzel	0	0.77	236	347	792	128.2%
Bireysel	0.19	2.11	1	74	168	127.0%
Diğer	0	0	10	25	55	120.0%
Yerli	362	536	2,606	13,230	26,788	102.4%
Fon	-	-	-	4,033	9,090	125.4%
Yatırım Ortaklığı	-	-	-	202	393	94.6%
Tüzel	207	352	720	3,121	5,189	66.3%
Bireysel	51	78	403	4,922	10,436	112.0%
Diğer	104	106	1,483	952	1,680	76.5%
Toplam	362	536	2,855	13,733	28,055	104.3%

Kaynak: MKK

Yatırımcı sayılarıyla beraber özel sektör borçlanma senetleri portföyü de hızlı büyümüş, 2012 yılında iki kat artarak 28 milyar TL'ye çıkmıştır. En büyük portföye 10 milyar TL ile yerli bireysel yatırımcılar sahip olup bu tutar toplam büyüklüğün %37'sidir. Yerli fonlar 9 milyar TL ile yerli bireysel yatırımcıları takip etmektedir.

Yabancı yatırımcıların portföylerinin büyüklüğü ise 2012'de 2,5 kat artarak 1,3 milyar TL olmuştur. Yabancı banka ve aracı kurumları ifade eden tüzel yabancı yatırımcılar toplam yabancı portföyünün %63'ünü oluşturmaktadır.

VDMK ve VTMK Yatırımcıları

2012 yılında ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetler (VDMK) ile varlık teminatlı menkul kıymetlerin (VTMK) kaydileştirilmesi de MKK bünyesinde yapılmıştır.

VDMK-VTMK yatırımları 2012 yılında bir önceki yıla göre üç misli artarak 1,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2012 sonu itibariyle toplam 81 yatırımcının portföyünde VDMK veya VTMK bulunmaktadır. Bu yatırımcıların sekizi yabancı iken toplam portföy büyüklükleri 1 milyar TL'dir. Yabancı tüzel yatırımcılar, toplam portföyün %66'sına sahiptir.

Toplam VDMK-VTMK
yatırım tutarı 3 kat
artarak 1,6 milyar
TL'ye çıkmıştır.

VDMK-VTMK Yatırımcı Sayıları			
Yatırımcı Kategorisi	2011	2012	Değişim
Yabancı	5	8	60%
Fon	1	1	0%
Tüzel	4	6	50%
Diğer	0	1	A.D.
Yerli	29	73	152%
Fon	17	54	218%
Yatırım Ortaklığı	1	0	A.D.
Tüzel	8	12	50%
Bireysel	0	3	A.D.
Diğer	3	4	33%
Toplam	34	81	138%

Kaynak: MKK

Toplam yerli yatırımcı sayısı 73 ile yabancı yatırımcıların 9 katıdır. Ancak, sayıca üstün olan yerli yatırımcılar toplam portföyün ancak üçte birine sahiptir.

VDMK-VTMK Portföy Değeri (Bin TL)			
Yatırımcı Kategorisi	2011	2012	Değişim
Yabancı	407,500	1,035,080	154%
Fon	44,750	4,000	-91%
Tüzel	362,750	977,187	169%
Diğer	0	53,893	A.D.
Yerli	153,875	547,777	256%
Fon	66,081	334,711	407%
Yatırım Ortaklığı	250	0	A.D.
Tüzel	69,151	188,037	172%
Bireysel	0	530	A.D.
Diğer	18,393	24,499	33%
Toplam	561,375	1,582,857	182%

Kaynak: MKK

Yatırım Fonu Yatırımcıları

Bu bölümde yatırım fonu katılma belgesine sahip yatırımcılarla ilgili veriler incelenmektedir. Borsa yatırım fonu verileri de yatırım fonu verilerine dahil edilmiştir. 2011 yılı öncesi verilerde fon ve yatırım ortaklığı detayı "Diğer" başlığı altında gösterilmiştir. Bu bölümdeki portföy değerleri MKK'dan alınmış olup, "Finansal Piyasalar" bölümünde yer alan Takasbank kaynaklı verilere göre ufak farklılıklar göstermektedir.

2008-2010 yılları arasında artış gösteren yatırım fonu yatırımcı sayısı, 2011 yılından itibaren hafif düşüşe geçmiştir. 2012 yılında yatırım fonu yatırımcı sayısı %5 düşerek 2,8 milyon kişiye gerilemiştir. Bu azalışın yerli bireysel yatırımcılardan kaynaklandığı gözlenmektedir. Yine de, yatırım fonu yatırımcılarının sayısı, hisse senedi yatırımcılarının yaklaşık 3 katıdır.

Yatırım fonu portföy büyüklüğü bir önceki yıla kıyasla %2 artarak 31 milyar TL'ye çıkmıştır.

Yatırım fonu yatırımcılarının 31 milyar TL'lik yatırım fonu bulunmaktadır. Bu tutar bir önceki yıla göre %2 artmıştır. Yatırım fonu portföyünün neredeyse tamamı yerli yatırımcılara aittir.

Yatırım Fonu Katılma Belgesi Yatırımcı Sayıları						
Yatırımcı Kategorisi	2008	2009	2010	2011	2012	Değişim
Yabancı	20,422	23,259	24,932	26,342	23,268	-11.7%
Fon	-	-	-	22	21	-4.5%
Tüzel	312	282	103	89	79	-11.2%
Bireysel	20,083	22,946	24,800	26,224	23,160	-11.7%
Diğer	27	31	29	7	8	14.3%
Yerli	2,676,178	2,791,090	2,955,280	2,935,245	2,786,747	-5.1%
Fon	-	-	-	29	54	86.2%
Yatırım Ortaklığı	-	-	-	10	9	-10%
Tüzel	53,628	57,570	67,602	82,247	74,773	-9.1%
Bireysel	2,607,176	2,718,442	2,873,196	2,839,767	2,701,762	-4.9%
Diğer	15,374	15,078	14,482	13,192	10,149	-23.1%
Toplam	2,696,600	2,814,349	2,980,212	2,961,587	2,810,015	-5.1%

Kaynak: MKK

Yerli yatırımcıların portföy büyüklüğünün %87'si bireysel yatırımcılara aittir. 26 milyar TL büyüklüğe sahip olan bireysel yatırımcıların portföyü 2011 yılına kıyasla fazla değişmemiştir. 74.773 yerli tüzel yatırımcının portföyü ise 3,2 milyar TL'de kalmıştır.

Yatırım Fonu Katılma Belgesi Portföy Değerleri (Mn. TL)						
Yatırımcı Kategorisi	2008	2009	2010	2011	2012	Değişim
Yabancı	191	388	411	362	372	2.8%
Fon	-	-	-	8	8	0.0%
Tüzel	17	126	103	16	18	12.5%
Bireysel	171	250	296	334	346	3.6%
Diğer	3	11	12	4	0,1	-975.0%
Yerli	23,946	29,768	32,725	29,703	30,175	1.6%
Fon	-	-	-	16	38	137.5%
Yatırım Ortaklığı	-	-	-	54	53	-1.9%
Tüzel	2,715	3,059	3,444	3,216	3,229	0.0%
Bireysel	20,776	26,136	28,488	25,793	26,112	1.2%
Diğer	455	572	794	624	742	18.9%
Toplam	24,138	30,156	33,136	30,065	30,548	1.6%

Kaynak: MKK

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar

Bu bölümde yaş gruplarına göre sınıflandırma yapıldığından, sadece bireysel yatırımcılar dikkate alınmaktadır.

Bireysel yatırımcıların %44'ü 35-54 yaş aralığındadır. Bu yaş aralığındaki yatırımcılar toplam fon portföyünün yarısına sahiptir. Diğer taraftan, yaş grubu arttıkça kişi başına fon yatırımı artmaktadır. 0-24 yaş aralığında ortalama portföy değeri yaklaşık 2.000 TL civarında iken, 65 yaş üzeri

Yaş grubu arttıkça kişi başına düşen fon yatırımı artmaktadır.

yatırımcılarda bu tutar yaklaşık 10 katına kadar çıkmış, 19.166 TL'ye ulaşmıştır.

Yaş Gruplarına Göre Bireysel Yatırımcılar (2012)			
Yaş Aralığı	Yatırımcı Sayısı	Portföy Değeri (Mn. TL)	Ortalama Portföy Değeri (TL)
0-24	368,950	739	2,003
25-34	545,525	2,942	5,393
35-44	669,904	6,423	9,589
45-54	541,133	6,805	12,575
55-64	354,226	4,850	13,693
65+	245,184	4,699	19,166
Toplam	2,724,922	26,459	9,710

Kaynak: MKK

Emeklilik Yatırım Fonu Yatırımcıları

Eylül 2003'te hayata geçirilen bireysel emeklilik sistemi hızla büyümektedir. Bu sistemdeki katılımcılarla ilgili verilere Emeklilik Gözetim Merkezinden (EGM) ulaşmak mümkündür. Yatırım fonlarında olduğu gibi portföy değerleri, "Finansal Piyasalar" bölümünde yer alan ve Takasbank tarafından açıklanan verilere göre ufak farklılıklar göstermektedir.

Emeklilik yatırım fonlarındaki (EYF) toplam yatırımcı sayısı, ilk yıllarda hızlı bir büyüme sergilemişti. Büyüme hızı, ardından bir miktar yavaşlayarak 2008 yılında %13'e inmişti. 2010 yılından itibaren ise bireysel emeklilik sistemi yatırımcı sayısındaki artış tekrar hız kazanmış, bu oran 2012 yılında %18'e yükselmiştir.

Emeklilik Yatırım Fonları					
	2008	2009	2010	2011	2012
Yatırımcı Sayısı (Bin)	1,745	1,988	2,281	2,642	3,119
Portföy Değeri (Mn. TL)	6,373	9,097	12,012	14,330	20,326

Kaynak: EGM

Kriz yılları olan 2008-2009 yıllarında emeklilik fonlarının portföy büyüklüğü %40'ın üzerinde artarken, 2011 yılında artış %19'a gerilemişti. 2012 yılında artış hızı tekrar %40'ın üzerine çıkmıştır. Diğer yandan, kişi başı ortalama portföy büyüklüğü 2011 sonuna göre %22 artarak 6.516 TL olmuştur. Sonuç olarak, 2012 sonunda toplam portföy büyüklüğü 20 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

EGM, bireysel emeklilik fonlarındaki yatırımcıların sayısını 10 yıllık yaş gruplarına göre sınıflandırarak yayınlamaktadır. Bu dağılıma göre, yatırımcıların %37'si 25-34, %34'ü 35-44 yaş aralığındadır.

2012 yılında emeklilik fonlarının portföy büyüklüğü 20 milyar TL olmuştur.

Yaş Gruplarına Göre EYF Yatırımcı Sayıları (2012)		
Yaş Aralığı	Yatırımcı Sayısı	Dağılım
0-24	185,576	5.9%
25-34	1,137,892	36.5%
35-44	1,058,646	33.9%
45-55	594,389	19.1%
56+	142,530	4.6%
Toplam	3,119,033	100.0%

Kaynak: EGM

Bireysel emeklilik sistemindeki yatırımcı sayısı 2012 sonunda 3.1 milyona çıkmıştır.

Çalışma hayatına yeni başlayan, dolayısıyla nispeten düşük gelir seviyesinde ve düşük tasarruf eğiliminde olduğu tahmin edilen 25 yaş altındaki yatırımcıların toplamdaki payı %6'dır. Yatırımcı bazında en yoğun grup %70 payla 25-44 yaş arasındaki gruptur. Emeklilik yaşına yaklaşan veya emeklilik hakkı kazandığı halde sistemde kalmaya devam eden kişileri ifade eden 56 yaş üzeri grubun payı ise %5'tir.

Bireysel emeklilik sisteminde 2012 yıl sonu itibariyle sözleşme sayısı 546.107 adet artarak 3,5 milyona yaklaşmıştır. Bu sözleşmelerin %75'i bireysel sözleşmelerden oluşmaktadır. İşveren katkılı grup emeklilik veya gruba bağlı sözleşmelerin payının ise 2009 yılından itibaren arttığı gözlenmektedir.

	Adet		Dağılım	
	Bireysel	Grup	Bireysel	Grup
2008	1,521,826	413,998	79%	21%
2009	1,717,266	486,620	78%	22%
2010	1,939,130	586,470	77%	23%
2011	2,244,657	695,221	76%	24%
2012	2,599,760	886,225	75%	25%

Kaynak: EGM